СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 45. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 25-го лютого 1936. — VOL. XLIV. No. 45. Jersey City, N. J., Tuesday, February 25, 1936. THREE CENTS

ЗАКІНЧЕННЯ РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО УРЯДУ У. Н. СОЮЗА

ДЖЕРЗІ СИТІ (Ню Джерзі). — Річне засідання головного уряду У. Н. Союзу закінчилося в пятницю вечором, передискутувавши докладно й глибоко важні справи організації та вирішивши їх відповідними ухвалами.

По закінченню звітів головних урядників, по переведенню дискусії над звітом кождого урядника та уділенню йому вотум довіря приступлено в четвер до обговорення внесків на добро організації. Першою й найголовнішою точкою була справа організування нових членів. Між іншим постановлено залишити на цей рік такі самі нагороди для членів за організування нових членів до У. Н. Союзу, які були в 1935-тім році, а потім обговорювано нові способи організації членів та припоручено виконному комітетові старатися підшукати бодай у більших містах людей, які могли би ввесь час присвячувати приєднуванню нових членів.

Широку дискусію викликувала справа приєднування молоді.

Згідно з постановою останньої конвенції засідання занялося справою визначення місця наступної головної конвенції У. Н. Союза та по довгій і вечірній дискусії ухвалено відбути конвенцію у Вашингтоні.

Засідання занялося далі розділом запомог з фонду народнього. Розділено разом коло 5,000 долярів, з чого половину визначено на ціли в рідним краю, а половину на ціли в Америці, в тому числі визначено $1,600 на ціли стипендій для студіюючої молоди в Америці.

По вичерпанню програми предсідник М. Мурашко закрив збори відповідною промовою та зарядив відспівання народнього гимну.

УКРАЇНЦІ НЮ ЙОРКУ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ПОЛЬСЬКИХ ЗАСУДІВ.

НЮ ЙОРК. — У салі Купер Юніон зібралися в неділю зполудня на масове народнє віче коло півтретя тисячі людей, щоб запротестувати проти жорстоких польських присудів у процесі проти 12 українських революціонерів у Варшаві.

Віче відкрив в імені скликуючого комітету гр. Дмитро Галичин, зясовуючи в своїй промові, для обговорення яких справ скликано віче. Секретарювали д-р Семен Демидчук та м-р Володимир Душник. Хор ОДВУ відспівав американський гимн та „Живи, Україно".

Перший бесідник, гр. Д. Галичин, навів голоси чужої преси, як англійської, ба навіть польської, на доказ, що Польща світа не задурила, бо світ видно добре знає, хто, кого й за що судив у Варшаві.

Адвокат М. Пізнак говорив по англійськи про відповідальність аліянтських держав і Америки за те, що діється в Польщі.

Гр. В. Душник подав перебіг процесу та підчеркував замітніші його сторони.

О. Дж. Балькунас, представник Литовської Католицької Федерації, заявив по англійськи, що справжнім нарушувачем міжедержавного спокою в Европі є не українські революціонери, ані литовський уряд, як це говорив польський прокуратор на процесі, а потім полковник Бек у соймі, але Польща, що загарбала українські й литовські землі силою та старається жорстокими засобами їх при собі далі удержати.

Д-р Лука Мишуга заявив, що на варшавськім процесі стерлися з собою дві моралі й дві ідеї: ідея імперіялістичної Польщі й ідея самостійної України. Польська мораль, що колись сама боролася революційними способами за самостійність Польщі, тепер карає люто революційну мораль тих українців, що вживають революційних способів в імя ідеї української самостійности. Крім того стерлися два українські покоління: старе, що пробує розвивати українське життя в порозумінню з Польщею, а друге, молоде, що добивається самостійности революційним способом.

Від Литовсько-Американського Легіону промовляв по англійськи адвокат кап. Юргела, котрий радив українцям і литовцям не сумніватися в те, що незадовго діждемо того часу, що на Україні й Литві не стане ні одного поляка. Від литовських американських політичних клюбів промовляв по англійськи Дж. Валаітіс, підчеркуючи потребу постійної та ще ближчої співпраці між литовцями й українцями в Америці для визволення України й Вільни зпід польської окупації.

Панна Мигаль у своїй промові по англійськи вказала, як має ставитися до варшавського процесу українсько-американська молодь.

Д-р Семен Демидчук заявив, що з нагоди протесту проти польських знущань не треба нам теж забути й інших окупантів українських земель, головно найбільшого окупанта, большевицьку Москву.

Адв. М. Радик прочитав резолюції, котрі приявні приняли одноголосно через повстання з місць. Предсідник зборів, Д. Галичин, зарядив відспівання українського національного гимну та закрив віче.

ПЕРЕТЯЖЕННЯ ВЧИТЕЛЬСТВА ПРАЦЕЮ.

В салі Великого театру у Варшаві відбувся зїзд учительства вселюдних шкіл, щоб обговорити стан загальної освіти в Польщі. Референт Маховський вказав на перетяженя вчительства працею, на недостачу достаточного числа етатів і на велику скількість типів навчання. Також референт Колянко ствердив перетяження працею вчителя, який поза працею в школі займається ще безінтересовно суспільною працею. Після дискусії принято низку резолюцій.

ВІЧНЕ ПЕРО ШКОДИТЬ КИТАЙСЬКІЙ КУЛЬТУРІ.

В Китаю появився розпорядок міністерства освіти, що забороняє вживати у школах т. зв. вічні пера. Розпорядок стверджує, що китайська азбука, яка є складовою частиною вічної китайської культури, вимагає, щоби послугуватися пензлем і тушом, а не европейським пером. Вічне перо, призначене головно для людей, що швидко пишуть, причиняється до занепаду первісного характеру китайського письма, якого не можна писати, тільки малювати.

У МОСКВІ ДОРОЖНЕЧА.

Ризький кореспондент „Журналь де Деба" повідомляє, що заграничні журналісти, які перебувають у Москві, мали спільно інтервеновати в комісаріяті заграничних справ, щоб журналістам признали деякі полекші щодо коштів утримання. Після замкнення магазинів Торгсіну багато кореспондентів заграничних часописів мусіли зрезиґнувати з побуту в Москві через існуючу там дорожнечу. Колиб ці заходи були безуспішні, то заграничні журналісти переїхалиб з Москви до Риги.

ЦІКАВІ ПОЧТОВІ ЗНАЧКИ.

В Китаю пустять в обіг цікаві почтові значки. На значках не буде більше образків, але зате будуть поучні написи, як: „Не їж забагато, бо то шкодить твойому здоровлю", „Не говори до молодої дівчини про любов, як не маєш наміру з нею женитися" і т. і.

ТРАГІЧНІ НАСЛІДКИ ЛЕГКОДУШНОГО ЗАКЛАДУ.

В Беставині біля Бєльська 40-літній селянин Ян Спевак заложився, що душком випе пів літри чистої горівки. Заклад, що правда, виграв, одначе кілька хвилин опісля впав трупом на землю. Легкодушний чоловік осиротив жінку і трое дітей.

ДВА СОВЄТСЬКІ ДОСТОЙНИКИ ЗАСУДЖЕНІ НА СМЕРТЬ.

Суд у Свердловську засудив на смерть віцедиректора і головного бухгалтера футряного тресту, що впродовж двох літ допустилися спроневірень на понад міліон рублів. Ці гроші видали вони на подорожі, побут у санаторіях та інші приємности.

МІНЯЮТЬСЯ.

Між Японією і Бразилією заключено договір обміни. Бразилія достарчає Японії каву, а та посилає за те чашки на каву з найліпшої японської порцеляни.

БУВШИЙ ДИРЕКТОР ВАРШАВСЬКОГО МАҐІСТРАТУ ЗАСУДЖЕНИЙ НА 4 РОКИ ВЯЗНИЦІ.

У Варшаві скінчився сензаційний процес проти бувшого директора „Закладу Очищення Мяста" Варшави, Станислава Біловіцького, якого обвинувачували за службові й інші зловживання. Суд засудив Біловіцького на 4 роки вязниці. Амнестійного закону до нього не примінено з уваги на те, що він виконав зловживання як самоврядний урядовець.

ЗНОВУ ЗВІЛЬНИЛИ.

В Королевім на Закарпаттю вже вісім років поліція безпідставно переслідує родину Купчиків, а то двох братів: Юрка й Івана. До нині вийшли вони, крім старшого брата Юрка, зі всіх судових процесів щасливо. Юрка засудив найвищий суд у Берні на 1 місяць вязниці ще минулого року, тому, що виступив проти державних властей. А Івана Купчика судили за те, що сказав на прилюдним місці „Україна тут була й буде". Однак вищий суд у Кошицях його звільнив. Сина Івана, студента, судили 49 разів. Одначе не могли йому ніколи нічого доказати.

І тепер одержав він два судові присуди, один із вищого суду з Кошиць, ругий з краєвого суду в Береговi. Вищий суд у Кошицях розглядав присуд краєвого суду в Береговi, де підсудного покарано на 240 кч., з завішенням на два роки. За провину його вважали: 1) легке зранення на тілі жандарма Врани; 2) перешкодження йому в урядових повинностях; 3) за протиставлення його вимогам. Одначе і тут вищий суд звільнив Івана Купчика від вини і кари.

Проти виступів жандармів у Королевім подали оба брати меморандум: міністерству справедливости, міністерству внутрішних справ і канцелярії президента републики.

СОЦІЯЛЬНА ХВОРОБА.

Болгарський лікар д-р Майдракоф перевів досліди, чи недокровність виступає у людей, погано ситуованих матеріяльно. Свої досліди переводив на 540 робітниках у Софії. Виявилося, що кров робітників, які походили з села й у місті попали в погані життєві умовини, має багато менше червоних тілець крови й гемоґльобіни, ніж кров робітників, уроджених у місті. З ментом, як їхні платні збільшилися й вони почали краще харчуватися, відносно збільшилася в їхній крові скількість червоних тілець і гемоґльобіни й вони переставали хворіти на недокровність.

ОГНЕТРЕВАЛЕ СКЛО.

Скляні гути в Польщі розпочали новий рід продукції на основі опатентованого винаходу, огнетревалого скла. Новий рід скла буде служити до виробу ріжної кухонної посуди та приладів до аптичних і лікарських цілей.

ЗУБИ ЗО СКЛА.

По багатьох роках спроб удалося норвезькому професорові Крістіянсенові виробляти зуби зо скла, що цілком подобають на природні зуби. З точки погляду гіґієни перевищають вони дотеперішні штучні зуби.

ХТО ТАКИЙ АВТОР „ЗМОР"?

Польська Академія Літератури відзначила лавром за заслуги для національної літератури Еміля Зегадловича, автора повісти „Змори", сконфіскованої недавно за порнографію. В місячнику „Вяра і Жице" проф. Скочиляс дає характеристику Зегадловича і на основі зібраних матеріялів закидує йому забріханість і фальш у зображенні учительського збору гімназії у Вадовицях, де виховався автор „Змор". Директор Арцт, що опікувався Зегадловичем, представлений у повісти як типово чорно-жовтий урядовець. Автор не пощадив і жінки директора, повторюючи про неї маломістечкові сплетні. Дальше проф. Скочиляс обурюється, що Зегадлович представив свого професора географії і польської мови, Собінського (пізніше куратора), як тирана. „Нещиро теж — пише проф. Скочиляс — описані переживання автора на шкільній лавці в обсязі національних почувань. Дід автора був чех, батько українець, а мати походила з чесько-польської родини. За кого вважав себе сам автор у тому часі? За українця, чеха, чи поляка? Коли дід автора робить заповіт, так висловлюється про свого внука: він то і чеський і польський і український". А за кого вважає себе автор? Коли глузує з австрійських урядовців, підкреслює, що ненавидить Австрію. А коли глузує з патріотичних польських свят, уладжуваних товариствами, то хіба не промовляє з нього родовитий поляк".

БУРЛАЦЬКИМ ШЛЯХОМ.

На залізничому двірці в Зебжидові зревідовано цими днями поспішний поїзд Варшава-Відень. Під вагонами знайшли 6 осіб. Тремпів відвели на комісаріят, де виявилося, що 4 з них походять з Ченстохови, а два з Варшави. Вони за всяку ціну хотіли дістатися за кордон, і тому, не вважаючи на небезпеку, відбували подорож під вагонами.

МАЛЕНЬКА ПАРОВА МАШИНА.

Один угорський механік винайшов найменшу парову машину на світі. Ця машина не більша, як перо. Вона складається з 18 частин, виготовлених зі сталі, бронзу й інших металів. Машина добре функціонує.

ВБИВСТВО ДИТИНИ ПІДЧАС ВЕСІЛЛЯ.

На фільварку Євусин під Замостям відбувалося гучне весілля. Підхмелені гості стріляли на „віват". Між цими гістьми був теж економ Людвик Подоляк. Він стріляв так нещасливо, що куля поцілила 7-літнього хлопчика і вбила на місці. Замоський суд засудив за це Подоляка на рік вязниці.

ПО 17 РОКАХ...

В Золочеві арештовано 42-літнього Григорія Макітру, бувшого старшину УГА. Про причину арештування „Век Нови" пише: „В роках 1918—1919 підчас інвазії польсько-української (!) виконував Макітра функції українського офіцира і брав головну участь у присудах і насильствах против поляків".

СПЕКУЛЯНТИ КИНУЛИСЯ НА НАФТОВІ ТЕРЕНИ В ГАЛИЧИНІ

ЛЬВІВ.—Настала в Галичині нова епоха „нафтової горячки". Вертаються часи славних „Бориславських оповідань", коли то хмара жидівських спекулянтів кинулася на нафтові терени в Бориславщині, закуповуючи їх за безцін від українських селян. І, як відомо, спекулянти стали міліонерами, а український селянин —жебраком. Тесаме готове й тепер повторитись, бо викрито нові нафтові поля. В Устрику на Підкарпаттю вже стверджено такі нафтові жерела, як теж у багатьох місцевостях повіту Турка. Підкарпатські села завалені тепер ріжними спекулянтами, що беруться закуповувати землю, на якій надіються нафтових жерел.

ЗАНОСИТЬСЯ НА НОВЕ ПОЧВІРНЕ ПОРОЗУМІННЯ В ЕВРОПІ.

РИМ. — Французько-совєтське зближення, як теж потурання Англії тій французько-совєтській спілці спричинило нову політичну комбінацію в Европі. Дипльомати Італії, Німеччини, Австрії й Польщі радять над тим, щоб для противаги створити в Европі Союз почвірного порозуміння.

ПОКЛІН ГЕРОЯМ ЗПІД КРУТ.

ЛЬВІВ. — У Львові відбулася в честь Крутянських Героїв величава академія, влаштована головно силами академічної української молоді. Саля Народного Дому була виповнена вщерть. Реферати були глибокі змістом. На салі був зразковий порядок, а академія зачалася точно в назначений програмою годині. Підготову перевели пластуни. Сцена була прекрасно вдекорована мистцем Ласовським.

КАЗКИ ПРО СУБВЕНЦІЇ.

ЛЬВІВ. — Польські газети пишуть несотворені річи про субвенції, які одержують українські установи від польського скарбу. Краківський „Ілюстровани Курєр Цодзєнни" набрехав цілу купу про величезні субвенції, які побирає від уряду українська кооперація. Та разом з тим, подає українська преса, дирекція Ревізійного Союзу Українських Кооператив стверджує, що українська кооперація ніяких субвенцій від польського уряду не побирала і не побирає, а розвивається тільки на основі самопомочі, зусиллям і працею своїх членів і свого проводу.

О. МАСЦЮХ УСУВАЄ З ЦЕРКОВ ВИШИВАНІ РУШНИКИ.

ЛЬВІВ. — Адміністратор для Лемківщини о. Масцюх в 4. числі (за січень 1936 р.) „Вістей Апостольської Адміністрації Лемківщини" подає таке:

„В сиропустну неділю по Службі Божій, а перед вечірнею належить усунути всі цвіти в церкві на знак жалоби. В кількох церквах на Лемківщині бачили ми на іконостасі коло образів повішені рушники. Тепер треба ці рушники зняти. В велику суботу цвіти вертають, однак треба вважати, щоб не було переладовання. Щодо вишиваних рушників, то заказується їх вішати в церкві на іконостасах, або взагалі коло образів, а це тому, що того нігде по св. храмах не роблять".

До цього додає „Новий Час" таке: Цікаве, чим вишивані рушники ображають Бога?

ПОЛЯКИ ВВЕЛИ БОЛЬШЕВИКІВ ДО ЕВРОПИ.

ПАРИЖ. — Так пише в „Тан" визначний публіцист д'Ормесон. „Не Франція — пише він — увела Росію до Европи, але відповідальність за те несе сама Польща, зробивши договір Гітлер—Лінскі".

БАЖАЄ ПРОТЕКТАРАТУ ЛІҐИ НАЦІЙ.

РИМ. — Подають з добре поінформованих жерел, що етіопський король вислав до Ліґи Націй меморіял, у якім пропонує Лізі перебрати протекторат над цілою Етіопією.

АПЕТИТ ІТАЛІЇ РОСТЕ.

РИМ. — Італія рада6 і тепер закінчити війну, але вже хоче задержати при собі більше етіопської землі ніж це було в часі, коли вийшов був з Британії невдалий проект замирення. Тепер вона хоче дістати принаймні ту землю, яку заняли італійські війська.

ПОЛЯК ОБМАНЕЦЬ ШЛЯХТИЧЕМ В ЕТІОПІЇ.

ВАРШАВА. — Стверджено, що д-р Жміґруд, контрольор споживчих середників, що в своїм часі спроневірив грубші суми і зник з Польщі, перебуває тепер в Етіопії й керує постачанням етіопської армії. Там він теж дістав від неґуса шляхотство. Впали на слід його перебування в Етіопії в той спосіб, що переловили його листи до одної гарної жінки, яку він намовляв переїхати з Польщі до Етіопії.

ФРАНЦУЗИ ОБУРЕНІ НА ШАХТА.

ПАРИЖ. — Французькі газети далі розписуються про те, що німецький міністер д-р Шахт мав відвагу назвати прилюдно на вічу версайський договір „глупотою", яку треба якийсь час стерпіти в тій надії, що її скоро направлять.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НЕ РОЗУМНО, АЛЕ ЧЕСНО

Кілька днів тому в сенаті американського конґресу виступив сенатор Питмен з промовою, за яку йому можна бути вдячним, бо в ній він розкрив важну справу, про яку люди й уряди багато думають, але мало говорять. Порушив він справу відношення між Злученими Державами і Японією, що без сумніву є одним з важніших питань положення в світі.

У своїй промові сенатор Питмен напав на Японію за те, що, мовляв, вона хоче панувати над Сходом. Японія, говорив Питмен, поламала зобовязання, що випливали з угоди 9 великих морських держав, та інших тим подібних міждержавних угод, коли вона пішла на загарбання великих провінцій Китаю.

Сенатор Дж. Гемилтон Луис говорив за Питменом та собі нападав на Японію, що, мовляв, Японія входить у союз з советською Росією, щоб захопити від Америки Аляску й Филипинські острови.

Як зараду на це все сенатор Питмен говорив, що уряд Злучених Держав зобовязаний боронити честь і добро своїх горожан не лише на Далекому Сході, але деб вони не були загрожені, котрі то слова всі видно зрозуміли як заклик боронити американською армією, фльотою й повітряними силами купецькі та капіталістичні інтереси американців у Китаю.

Подібні заяви проти Японії виходили з сенату вже й давніше, але цим разом вони заслугують на більшу увагу тому, що сенатор Питмен є головою сенатського комітету для заграничних справ, себто політичного тіла, що по президенті має найбільший вплив на заграничну політику. Коли за головою цього комітету говорить іще один сенатор, а інші сенатори цьому не противляться, а американський уряд теж нічого не каже, то з цього думаючі люди мусять зробити висновок, що американський уряд такому розумінню відносин не противиться.

Американський народ буде мати понести кошти цього зброєння, для котрого підготовною аґітацією є отце говорення про імперіялістичні затії Японії. Американському народові може це подобатись, а може й не подобатися, що він має платити великі видатки на оборону купецьких інтересів та капіталістичних інвестицій на Далекому Сході, з яких йому, як народові, нема ніякої користи. Яке становище він займе, покищо не знати. Можливо, що обурення, яке заяви сенаторів Питмена й Луиса викликали з японського боку, стане знову притокою до ширшої антияпонської пропаґанди, яка вже підготує публичну опінію приняти без спротиву збільшення видатків на побільшення фльоти, армії й літаків.

Як би не було, які небажані результати промови сенаторів не далиб, всетаки їм хоч те треба признати, що своїми промовами вони розкрили нам факт, що відносини між Злученими Державами і Японією не є найкращі та що Злучені Держави рахуються навіть з можливістю союзу між Японією й Росією проти Америки.

ВНУТРІШНІ КЛОПОТИ ПОЛЬЩІ Й ЗАГРАНИЧНА ПОЛІТИКА

(Оригінальний допис з Галичини).

Польський уряд — як зрештою кождий інший у теперішніх тяжких часах — має свої клопоти, і то як внутрішнього так і зверхнього (заграничного) характеру. Але ті клопоти Польщі є очевидно більші ніж наприклад в Англії або в Франції. Не так то вигідно сидіти між двома сусідами-ворогами: від сходу Совети, від заходу Німеччина, та ще з північного сходу мала Литва використовує нагоду, щоб відірвати Вильну. В Польщі промислу мало, селянство зубожіле, то звідки нові податки брати, коли і так біда вовком свище.

А всеж таки мусить собі уряд якось помагати. Тому саме попередній уряд постарався про вибір такого парляменту (сойму і сенату), котрий би не перешкаджав в ухваленню для уряду повновластей до видавання декретів президента з силою закона.

Так отже видано вже декрети і про підвищення податку доходового і про знижку платень для урядовців. Чим більша платня, тим більша обнижка, так, що той, хто має **1,000** злотих місячної платні, тому відіймуть **105** злотих на податок. А хто бере меншу платню, той і податку буде менше платити.

В тій справі є та обставина важна, що цим разом і офіцирам платню обнижено, чого давніше ніколи не бувало.

Досі податок доходовий давав річного приходу 190 міліонів злотих. Тепер уряд сподівається дістати **65** міліонів більше. Але з цього не буде великої потіхи, бо загальний буджет на рік 1935/36 виносить **2** міліярди **168** міліонів. А треба завважити, що на саме військо треба видати **765** міліонів річно.

Заходить іще питання, що буде з цими публичними роботами, котрі позачинано в роках 1934 і 1935.

Отже польський уряд задумує заложити спеціяльний банк для того роду інвестицій тай рад би на ту ціль винайти потрібні фонди, лише заходить власне питання: відки їх узяти.

Великі надії привязує уряд до анґлійської делеґації, що має незадовго приїхати до Польщі. Уряд сподівається, що анґлійці сфінансують цілу низку публичних робіт.

Розпочато також енерґійну акцію в ціли відзискання наново прихильности французького капіталу. Але і це є добре відоме, що **французька** фінансова акція в Польщі є звязана з політичною ситуацією, то є з взаємними відносинами, котрих однак іще досі не управильнено. А з цього виходять ось такі наслідки, що французька фірма Шнайдер не виплачує дальших рат на залізничу лінію з Катовиць на Шлезьку до Ґдині над морем. Та фірма фінансує будування тої залізниці, а коли тепер вона робить трудноці і не сповняє своїх зобовязань, то це діється виключно лише з політичних причин.

Недавно тому відбулася в голови міністрів, Косцялковського, нарада всіх бувших премієрів і лише бувший премієр Козловський на тій нараді не явився. Але зате брав у тій нараді участь міністер справ заграничних, Бек. А кілька годин передтим був на нараді у премієра Косцялковського ґенерал Сосновський, колишній близький товариш Пілсудського, знаний зі свого французофільства.

Між кореспондентами закордонних часописів ходили вісти, що тут ішло власне про це, щоб якось наладнати зносини з Францією, котра дуже нагнівалась на Польщу за її договір з Німеччиною.

І власне ґен. Сосновському мають дати якусь важну дипльоматичну місію до Франції. Тай ще і такі вісти кружляють, що незадовго має прибути до Польщі делеґація французьких фінансістів.

Відносини заграничні Польщі є взагалі тепер дуже невияснені. З одної сторони вона стоїть близько до Німеччини, а директор державного банку німецького, д-р Шахт, заявив недавно на одній заграничній конференції, що скоріше чи пізніше **Німеччина і Польща поділяться Великою Україною.** Виходилоб з того, що між обома тими державами і досі є дуже близький союз.

Але з другої сторони Німеччина в останніх часах дуже сильно підлабузнюється до Франції, а її провідники з великим натиском підносять, що вони не мають до Франції взагалі ніяких претенсій.

Тут однак стоїть Німцям на перешкоді... **книжка.** А книжкою тою є **„Моя боротьба"**, написана диктатором Німеччини, **Гітлером.** Вона видана ще в початках гітлерівської акції і розійшлася в біля трьох міліонах примірників. Отже в тій книжці є сказано, що головним ворогом Німеччини є Франція, і що її треба передовсім поконати. І власне недавно права рука Гітлера, ґенерал Ґерінґ, **заявив** необережно в одній своїй промові, що **„Моя боротьба" є святим письмом** німецького народу.

Це підхопили зараз французькі часописи тай кажуть: коли у Німців має **така** книжка бути їхнім „святим письмом", то як можна з таким народом заключувати якісь дружні договори? Так отже необережний висказ, написаний перед більше як **10** роками, стоїть тепер на дорозі дуже важним політичним заходам теперішніх часів.

Уже то Німці якось з того вибрешуться, бо й справді, годі серіозно відноситись до цього, що було так давно другом висказане серед цілком інших відносин, коли Гітлер доперва боровся за владу і всіми силами старався про прихильність німців. А тепер відносини цілком інакше представляються: Гітлер є диктатором Німеччини і старається наблизитись до Франції, з котрою взагалі фактично жадних спірних справ не має. Тай сам він недавно заявив, що чейже ніхто за той окравок Альзації й Льотаринґії не буде наражувати життя міліонів німецьких жовнірів.

Отже дуже можливо, що між Німеччиною і Францією таки прийде до якогось дружнього договору, але це очевидно ослабить дружбу між Німеччиною й Польщею.

І це власне стає причиною поголосок, що міністер закордонних справ, полк. Бек, права рука пок. Пілсудського і виконавець його ідей, мусітиме уступити зі свого становища та поїхати на амбасадора до... Вашинґтону.

У всякому разі поза вилатуванням буджету треба буде Польщі заграничної позички на розпочаті, а не покінчені инвестиції. Німці мають вправді ще дати **10** міліонів на рахунок торговельного договору, але це вистарчити не може. Бачимо, що внутрішні справи залежні у великій мірі від справ заграничних, а наближення Німеччини до Франції означалоб, що і дружба Польщі з Німеччиною буде захитана, отже й евентуальні пляни тих двох держав дотично Великої України.

На одній ундівській нараді висказав недавно посол Целевич погляд того роду, що ось Німеччина і Польща рушать мабуть незадовго на Велику Україну, щоб визволити її зпід панування большевиків. Це зробило очевидно „зле враження" і посол Целевич мусів трохи змодифікувати свій висказ. Щось подібне висказав минулої весни в соймі бувший голова УНДО, д-р Дм. Левицький, і це привело до дуже прикрого нападу на українських послів з боку тодішнього міністра справ внутрішніх.

Виходить з цього, що державні мужі дуже не люблять, коли публично говорити про це, що вони позакулісово плянують.

Нічого з области заграничної політики передбачити не можна, особливо тепер.

А ми, Українці? Ми, на жаль, є в заграничній політиці покищо лише предметом, а не підметом, і наша роля мусить обмежитись до витревалої орґанізації в краю та до сильної **пропаґанди за границею.** І на це наші браття, що жиють за границями нашої великої Вітчини, повинні передовсім памятати.

Навіть Поляки, що мають свою державу, починають останніми часами нарікати на себе і на свій уряд, що за границею заслабо ведуть пропаґанду на річ своєї держави.

Юрій Горовенко.

УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО В ПОЛЬЩІ

Незавидна була доля українського шкільництва на тих землях, які дісталися під Польщу, за Росії та Австрії. В Росії всі народні школи були з московською мовою навчання. В австрійській колись Галичині перед війною верховна шкільна влада була під переважним впливом польських урядовців. У віденськім міністерстві тяжко було добитися чогось проти могутнього впливу польських послів парляментарних.

В 1914 р. було в Галичині 2,612 народніх шкіл. В часі зайшанщини німецько-австрійськими військами північно-західніх українських земель, що були під Росією, й пізніше за української влади повстало там 1,050 українських народніх шкіл. Польща найшла отже на всіх українських землях, що дісталися під її владу 3,662 українських народніх шкіл.

Ще в 1925 р. було по урядовим польським звітам 3,027 українських народніх шкіл. Від того часу число їх починає спадати. За польського міністра освіти, проф. Станислава Ґрабського, почалася систематична польонізація українських народніх шкіл і перемінювання українських на польсько-українські, так звані утраквістичні школи.

В зайнятих від Росії українських землях не осталося дотепер ані однієї української школи нардоньої. В Галичині справа польонізації йшла труднiше. Тут довгий час важний був іще австрійський шкільний закон. Він вимагав для зміни навчання в народніх школах ухвали громадської ради. Хоч і натискала польська влада на громадські ради і настановляла навіть наказних війтів, то польонізація й утраквізація шла за повільно для польонізаторів.

Польський сойм ухвалив тому на внесок міністра Ґрабського т. зв. плебісцитовий закон з 31. липня 1924 р. Польські шовіністи гадали, що народні маси будуть податливіші для польської влади, ніж громадські ради, або байдужі до українських народніх шкіл. Українські батьки мали по закону рішати, якою мовою має бути навання в народніх школах. Перший такий плебісцит відбувся 1925 р.

Закон передбачав навмисне багато труднощів, як наприклад, леґалізовані писемні заяви, подорож до міста і т. д., щоб якнайменше українських селян і міщан могли виявляти свою волю. Та поверх сто тисяч заяв батьків було за українською мовою навчання. Але проте польонізація й утраквізація українських народніх шкіл ішла далі дуже скоро. За шкільний рік 1925—26 подає польське міністерство число українських народніх шкіл державних на 1,055.

В часі варшавеського процесу проти ОУН сказав свідок Сухенек за одержаними в міністерстві освіти відомостями, що в Польщі було 1935 р. вже лише 589 українських шкіл. Із цього виходить, що українці втратили за володіння Польщі поверх три тисячі українських народніх шкіл або поверх 84 відсотків того, що мали 1918 р.

Але бо й це мале число народніх шкіл, що ще позістало українцям під Польщею, на практиці значно зменшається. Здебільша вчать і в народніх школах з українською мовою навчання польські учителі, а українських учителів, які ще є в державній службі, порозкидувано по польських околицях. А такі українські школи не можна вже назвати чисто українськими.

Тимто й не дивниця, що український загал, а найбільше українська молодь, ставляться із великим недовірям, а то й крайнє ворожо до Польщі. Ці настрої українських мас у теперішніх повних тривоги часах дуже небезпечні для польської держави. Сучасне правительство занадто повільно береться наладнати польсько-українські взаємновідносини.

(„Час").

УЛАС САМЧУК

ГОРИ ГОВОРЯТЬ

Роман у 2-ох частинах.

Частина перша.

8

Довго вибирав, когоб йому брати. Он химерне, соромливе дівча. Раз-два, взяв і закрутився. А дівча нічого. Торкнувся леґінь і запалив. Моторно літає, дрібочуть ноженята, сині очиці мигають, горять, гаснуть і загоряються знов. Вона боїться чогось. Хіба з нею леґінь танцює? Павло Цокан? Ах, ніколи думати, так мало часу думати. Музики грають і вертиться в очах стільки барв. Рука його вже пече, вже пропікає через рукав. Ух, і танець!

Вечір. Паво втирає піт. Маленька дівчинка не може більше. Марійка регоче так голосно. От вона й на нього глявула, а „півник" заступив. Чекай, півнику.

— Піду додому.

— Що? Ага, ти додому. Чекай, проведу. Почекай ще трошки.

Дівча почекає на нього. Василинка пішла. Оленка пішла, а вона не пішла з ними. Соромно, але рада. Жиє на ґруні. Вилізти на ґрунь і вже дома. Павло, мов камінь, мовчить. — Ну, то ходім. Чорт з нею! — Взяв у долоню маленьку, пітну ручку й повів, як дитину. Мовчить Павло. Тяжкі кляті постоли. Дівча коло нього несе своє серце трівожне, залякане. Тріпоче воно, на вуста ні одно слово не йде. І чого він мовчить? Говорун, гуляка, а тепер ягня якесь.

І от піднімаються вони під гору. Ступ за ступом уперед, далі. Все ширше й ширше розбігається простір, не дивлячись на вечірнє смеркання. Он уже ліс. Ще чути з долини скрипку. Як вона бідна охрипла. Там ще, мабуть, тупають ноги Марійки. А впереді ліс. Стоять стрункі смереки, шумлять своїм вічним однотонним шумом. Як там самітно й затишно. Павло зненацька прокинувся. Квилення скрипки замовкло. Він круто звернув у напрямку лісу, туди, де мягкий мох убірає шум ходи, мов вата.

Чи біляве, хрустке дівчатко перечило? Ні. Воно також любило ходити по мохові. Ступиш і мягко торкнеться нога землі. Сядеш собі й слухай досхочу, як шумлять смереки та ялини.

Зайшли. Павло сів. Дівча стоїть, посміхається. Усмішки тієї не бачить Павло, бо темно, але хоч би й не темно. Він сів, обличчя закрив руками й задумався. Хтось перед ним стоїть. Хіба він знає, хто то перед ним стоїть? Видаються рожеві щічки, двоє чорних очей. Он одно, он друге. Вони дивляться на нього з жалем і любовю.

— Оленко, — зненацька обриває він тишу. — Йди, слухай, додому.

Оленка здрігнулася. Чого вона має так скоро йти додому? „І неньо в бутині, і мамка не скоро вернутсья".

— Йди, йди, Оленко. Він хоче тут посидіти. Він трохи собі тут посидить. Колись зайде до неї, а тепре іди.

Не хочучи, поволі, Оленка пішла. Пішла, оглянулася раз, другий. Аж страшно. Він сидить і не дивиться за нею... А обличчя закрив руками, зовсім закрив. Щоб він собі чого не зробив. Може напився.

Павло довго таки посидів Стало темно. Зійшли зорі. Знов упала роса й чути приморозок. Смереки потиху шумлять, але він того не чує. Йому приємно тут сидіти. Він сам, йому ніхто не перешкаджає любуватися тими чарівними глибокими очами. Після встав і пішов у низ.

І сталося так, що йдучи плаем, який веде до річки Тиси коло Струківської церкви, Павло зустрів Янчеюка. Той, видно, провів Марійку й вертався додому. Принаймні так здавалося Павлові, що він провів її. Пізнав його здалека й зпочатку думав минути та піти собі геть. Але стежка, якою йшли, досить вузька й з обох сторін огороджена. Зустрілися й Павло зовсім близько відчув свого ворога. Щось сильніше ніж він сам сіпнуло його. Він раптом переступив дорогу.

— Агій! Кудою йдеш? — викрикнув Павло.

— Чи не видиш, що стежкою? — усміхається той. Хіба він знає, чого той пяний хоче?

Павло блиснув очима й щільно підступив. — Знаєш, каже, мене?

— Щеб ні.

— Ну так зарубай собі на носі, що коли ти не лишиш тоту дівку, з якою днесь танцював, так більше сюдою не будеш ходити. Ноги перебю й усі ребра потрощу. Так затям!

Тут уже Янчеюк дещо зрозумів. — Ади який! А ти що тут таке? — підняв той півнячу голову.

— Так увидиш що, коли до того часу не повилазять. Я тобі зовсім важно кажу. Затям!... — Погрожуючи кулаком, він пішов швидко вниз.

6.

Гори. Що є на світі краще від наших могутніх, веселих гір. Таких веселих. У горах нема смутку. Гори багаті чарами краси, дивовижністю будови й невичерпаністю стилю. Все тут на місці й необхідне. Все так є, як повинно бути. Але гори завжди наївні. Ці потужні, незґрабні велитні даються легко на обман. Приходять дикі шахраї та зловживають їх невинною довірливістю.

Говерля. От стоїть вона, цариця наших гір. Нема часу, колиб ти не була гарною. І тепер, над осінь ти приваблюєш мене. Я не маю сьогодні ніякої праці. Сьогодні свято. Я вже перечитав батькові його „Неділю" й можу йти, куди лиш бачать очі. Юра й Павло пішли до Тиси на відпуст, але я не піду туди. Це я ще вчора собі сказав. Мені приємно вийти собі з дому, зовсім одному й перейти ґрунем до Лазещини. Дехто казав би: що там приємне, куди ти завжди ходиш? А я кажу. Мені приємне там те, що не приємне тобі. „Кождому городу нрав і права"!

Я йду собі поволі та вслухаюся в оточення. Я любуюся горами й мені цього ніхто не може заборонити. Я переходжу до Лазещини й зайду до сестри Василини. Вона завжди спитає мене: — що роблять мамка? — А хіба ти не знаєш, що вони роблять?

— Але я маю право спитати тебе, що вони роблять. А чого ти так часто туди ходиш?

— Куди?

— А туди за міст. Там тебе завжди люди бачать. Сядеш і сидиш.

— Бо там є гарне місце на землі. А я люблю гарні місця.

— Ой, дивися мені з тими місцями. Колись тебе пани зацькують псами.

— Ет, нічого ти не тямиш! — І я йшов собі геть. Йшов через огород до залізниці, після залізничим пасмом до мосту. Тут розкішний високий залізний міст. Он потяг іде. Засвистав і поїхав далі. Дим направо й наліво стелиться, а часом лише направо, або наліво. Сонце бє на скелю Климпуш. Ще минулої ночі ми там були. Правда, що ґарно там? Так, там дуже ґарно. Я ще колись піду туди вночі. Але й тут у низу гарно. Он молоденький смеречняк. Там он пень той, де „сядеш і сидиш". Яке кому до того діло, де я сяду й сиджу? Де хочу, там і сяду й нікого не стану питати. Звідсіль такий вигляд на ліс, на скелю. В низу загорода й садок... Там ще до цього часу й геть до самого снігу цвітуть червоні та жовті квіти. І хата гарна там своїть. Такої хати в Лазещині нема більше. Сад і хата й квіти тягнули мене. Хіба я не знаю, що там жиє Йонаш, великий пан лісничий. Він має чотирі гончі пси й ходить на лови. Часом до нього ще якісь приїдуть пани. Всі вони веселі, гарно вбрані. Ходять тоді по саду паничі й панянки. Часом грають і співають. Ходить там і Йонашова донька. Це ще маленька дівчинка в куцому білому вбрана.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

МАРШАЛ ТУГАЧЕВСЬКИЙ...

На похороні короля Юрія між численними достойниками чужих держав, пишалися також советські представники. Побіч рухливого Літвінова, одного з „ліквідаторів" кузина короля Юрія, Миколи II, пораз перший на такому дипльоматичному церемоніялі виступив один з ново-іменованих советських маршалів, фельд-маршал Михайло Тугачевський.

Маршал переїжджав, розуміється, через Варшаву, перед якою тому шіснацять літ, поломив собі зуби, не можучи поконати французького військового ґенія в особі ґен. Вейґана. Також у Парижі його переїзд комуністична преса приняла дуже скромно, мовляв, „товариш Тугачевський разом з комісарем іностранних дел поїхали в Лондон", забуваючи притому додати, що „товариш" Тугачевський уже маршал. Ця стидлива дискреція незрозуміла хіба людям, що не в курсі теперішніх справ большевицької Москви.

Маршал пана Сталіна, це аристократ на сто процентів; між королями, князями, амбасадорами в Лондоні він певно чувся куди краще, в „своюму сосі", як приміром на зібранні народніх комісарів чи на мітінґу стахановців! Бо там розпізнав неодного члена родини Романових, можливо своїх товаришів военної ґвардії...

Один російський публіцист у Парижі (Роман Ґуль: „Тугачевський, червоний маршал") подає дуже цікаві подробиці про нового маршала Росії, які й нам не зашкодить засвоїти собі.

Вибух світової війни застав Тугачевського в т. зв. Семенівському полку, який разом з Преображеським полком належав до найкращих царської армії. Він думав про війну від самої молодости, будучи людиною великих амбіцій. Своїм товаришам часто заявляв, що до трицять літ він мусить бути... ґенералом, або скрутить голову. Бо його предки пустили до решти в шампані й по рівіерах великий колись маеток, а тих двісті десятин, важко загіпотекованих, заледви чи могли вдоволити амбітного мрійника-аристократа. На жаль, у перших боях на австрійсько-німецькому фронті Тугачевський попадає в німецький полон. Пять разів пробує втекти з нього, але все надармо. Будучи в полоні з французькими старшинами, він не скривав своїх „симпатій" до жидів і до християнства, бо, на його думку, „жиди були розсадниками шкідливого християнізму, а нам — Росії треба правдивого деспота, правдивого орієнтала"...

Такі були ідеї майбутнього червоного маршала, коли нарешті по шестій пробі втечі він прибув 1917 року в Петербурґ. А відомо, панувала там анархія, хаос, не було армії, ані уряду. Тугачевський сміється з Енґельса, навіть Леніна він легковажить, бо думкою занятий виключно про себе! Цілком зрозуміло, що його симпатії звертаються в сторону цих орієнтальних деспотів, які так були вимріяні в його думах та які взялися з такою завзятістю й терором перевернути балакуна Керенського! Щасливо для нього, він вже не має блискучого золото-патонного уніформу; арештантська блюза краще уможливлює йому вступ до пролетарських рядів. І його приймають.

По перших кривавих днях большевицького терору, коли володіння Муратів минули, і до оборони революції сама добра воля й завзяття комуністичного неофітства не вистарчали, нічого дивного, що військовий комісар Троцький, вигубивши два міліони населення, покликує Тугачевського до оборони нового комуністичного ладу. Щастя сміється Тугачевському: іменований командантом першої советської армії та підпорядкований Муравйову, він зводить завзяті бої з чеськими леґіонерами в басені Волги. От цей Муравйов, який, до речі, цілу Україну кровю сполокав, приготовляє зраду Ленінові, зраду революції, і Тугачевський з власної ініціятиви кладе „под стенку" зверхника. І цим здобуває все у Троцького й Леніна: він відразу грає першу скрипку в армії, його кидають на найбільше загрожені відтинки, й всюди він привертає спокій. Він розбив армію Колчака на Сибірі, знищив Денікіна на Україні, примусив війська УНР опустити вітчину, і мабуть він мав узяти Варшаву 1920 року, без... Сталіна. Бо його армія завдавала раз по раз поразку уланам Пілсудського, і він, виснажений і задиханий, прибув під Варшаву. В тому часі кінна армія Будьонного, під стратеґічним і політичним керуванням самого Сталіна, виправилася на західньо-українські землі в напрямі Львів-Перемишль. Тугачевський алярмував без упину Сталіна, просив нової помочі, але впертий грузин мовчав: він хотів також мати участь у здобичі й славі. Й глуповата впертість спасла Польщу, а може й Европу. Діставши відсіч і програну, Тугачевський мріє дальше про свою зірку, щось так, як командант далеко-східньої-червоно-знаменнної армії, таемничий Бліхер, якому сон про підбій під владу червоного фашизму цілої Азії не дає спокою.

Після кампанії 1920 р. Тугачевський іще раз мав нагоду показати знання вояки. Його висилається проти збунтованих революційних моряків у порті Кронштадт, цих самих моряків, які скинули царя, перевернули Керенського й дали владу Ленінові. Вони, які самі без сумніву пролили багато крови, обурилися проти жахливих злочинів, страшних навіть для таких професійних різунів, як большівики! Вправді, вони вимордували були своїх старшин, але зробили, так мовити, „чесно", бодай з тою вірою, що після того привернеться лад, устане терор, загине чрезвичайка. Бо справжні большевики набрали такого смаку в масакруванні аристократії й чиновництва, що коли не стало їх, вони кинулися з садистичним шалом до пролетарів, до селян.

І Тугачевський „зліквідував" до ноги 70,000 моряків, між якими було велике число свідомого українського вояцтва. Маючи з собою самі відділи чекістів, він не випустив нікого живим, і так аристократ Тугачевський знову спас орієнтальних деспотів Кремля.

Відтоді Тугачевського зо страху, й може пошани, держать в армії. З чотирьох маршалів, Ворошилова, Бліхера, Єгорова й Будьонного, Тугачевський, як пятий, на голову перевищає всіх! Його держать у тіні. Це політика Сталіна, якому куди зручніше показувати стероризованим масам напів-придуркуватого унтер-офіцира Будьонного, який своїми вусами прекрасно бавить розбавлену гумору советську публику, чи опереткового Ворошилова, як зручного й небезпечного Тугачевського. Навіть при т. зв. заговорі Сирцова, до речі, мало відомого за кордоном, в 1930 році Тугачевського не зачеплено.

Такий є чоловік, що скромно та з набожно склоненою головою йшов за домовиною короля Британської Імперії! Він вправді не менше кримінальний чи злочинний як інші вбивники царя Миколи й цілих міліонів українського й російського населення; він тільки зручніший та інтеліґентний як інші, тому його вибір на похорон такого чесного й загально щанованого монарха, яким був Юрій Пятий, був дуже на руку большевицьким царям.

М-р В. Душник.

Дм. Словітський.

В ТЮРМІ

(Засудженим у Варшаві).

Холодні мури, ніч і тьма,
Одно мале віконце...
Минеться тут мені весна
І не загляне сонце.

Лиш клаптик ґратами паде
Слабого світла в днину;
І день і ніч минае, йде
Життя, як в домовині.

Мені однако, хай і днесь
В тюрмі умру, загину;
Та діло мое хай летить
У кождую хатину.

І в кожде серце хай вросте,
В живих ще і будучих,
Хай діло пімсти все росте
В словах і вчинках рвучих.

Щоб діло наше пресвяте
Росло у всіх в розміри,
Щоби додало всім слабим
Відваги чину й віри.

А ми, хоч згинемо в тюрмі,
То всеж сповнили діло;
Не даремно співали ми
„Душу положим й тіло".

Присуд Соломона.

На одних наших вечерницях стрінулися дві пані при вході. Одна меценасова і друга меценасова. Одної чоловік визначний діяч і другої також.

Кожна з них уважала, що має ввійти перша до салі і в результаті втиснулися обі в двері й ані взад, ані вперед. Ситуація була досить неприемна. Покликали комітетового, а той з місця вирішив:—котра з пань старша, увійде перша!

Це дало надзвичайний наслідок: обі пані відскочили від дверей і одна одну почала припрошувати увійти до середини.

—o—

До своїх.

Старенький жидок сидить у ждальні:

— Ви куди їдете? До Палестини?

— Ні, до Москви!

— До Москви? На такі старі літа?

— Так, бо я хочу між своїми вмирати...

М. Костишин.

СІРІ ДНІ

Чи довго ще прийдеться нам
У сірих днях хвилини ждати,
Щоб ми здвигнулись — вільний храм
На цих руїнах збудувати?

Чи довго іще попід тин
Буде блукати наша мрія
Про вільність правди, світлий чин?
Колиж сповниться ця надія?

Коли наш нарід, як титан,
Тюрми роздавить і в спокою
На цей зруйнований свій лан
Свобідно стане ще ногою?...

Стане! О, стане! Прийде час!
Ростуть в неволі буйні крила,
Вогні досвітні горять в нас,
Кругом міцніє духа сила!

Бо як широкий наш простір —
Одна кільчастая решітка,
Що жертви жде, мов дикий звір...
Чиж там одна зівяла цвітка?

За що? За волю, за свій край
Гортанку петля там душила,
А доля гналася в одчай,
Як Орлам тяли буйні крила.

Та дух живий не вмер, не вмре,
В народі силою зростає,
В майбуттю гнети він зітре,
Упалі жертви все згадає,

Що лляли кров святу он там,
Щоб лиш кайдани розірвати,
З руїн на кістках святий храм
Вільний нащадкам збудувати.

СИЛА ДУХА Й ВОЛІ

—o—

ДИТЯЧІ Й МОЛОДЕЧІ ЛІТА ВЕЛИКИХ ЛЮДЕЙ.

Великий маршал Франції.

Якось воно вже так буває, що діти хоровиті, слабі, недорозвинені, а то й каліки виростають пізніше на людей, що є гордістю не тільки своїх батьків, але й цілої людськости, що відзначаються пізніше незвичайною духовою силою та енерґією.

І так помершип недавно французький маршал **Лійотей**, що для Франції здобув найважніші кольонії, був до 18-го року життя під найбільш дбайливой опікою лікарів, що не мали надії вдержати при житті хору дитину, а потім молодця. Роками хворів він на недугу хребетного стовпа і роками був прикований до ліжка, а коли вже встав з нього, то міг ходити тільки при помочі спеціяльних апаратів. А в 30-тому році життя цей же самий хоровитий Гіберт Лійотей визволив Індокитай зпід панування піратів, а пізніше по довгих і важких боротьбах здобув для Франції третю частину острова Мадаґаскар. По Мадаґаскарі здобув для Франції Альжир, а з Альжиру вислали його до Марокка, щоб зєдинив його та щоб скріпив там французьке панування. Лійотей задержав Марокко при Франції навіть підчас світової війни, коли майже всі военні мароканські залоги вислано на фронт до Франції.

І тільки завдяки Лійотеєві Франція підчас світової війни не втратила в Африці ні пяди з своїх кольоніяльних посілостей. За ті всі заслуги колись такий немічний фізично Лійотей, дістав маршалківську булаву.

Лійотей, що його в 18. році життя лікарі засудили на смерть, захворів у 70. році життя на жовчеві камені. Була конечність перевести операцію. Лікарі вагалися. Остаточно рішили оперувати. Операція вдалася і Лійотей, той колись такий хоровитий жив ще по операції 10 літ і помер у 80 році життя.

Віцекороль Індії Керзон.

Чимало турботи мали батьки з своїм хоровитим від уродження сином, пізнішим анґлійським лордом **Керзоном**, що був відомий теж і у нас з українсько-польської війни. Під фізичним оглядом був це дуже немічний чоловік від своєї ранньої молодости. І саме той хоровитий хлопець виріс на одного з найбільших політиків Анґлії. Був віцекоролем Індії, був членом невеликого анґлійського кабінету війни, нарешті був анґлійським міністром закордонних справ. Його фізична слабість була великим контрастом до його психічної сили, яка веліла йому сягати по найвищі почесті. По війні було в Анґлії публичною тайною, що лорд Керзон хотів стати анґлійським премієром. Коли політична розгривка йому не повелася і коли замісць нього анґ. премієром став Болдуін, Керзон духово заломився під впливом тієї невдачі, а духове заломання причинилось до того, що в Керзона відновились фізичні терпіння. Почав тоді хорувати і в р. 1925. помер, маючи 66 літ.

Той, що побільшив анґлійські кольонії.

Сесіль Родес, що здобув для Анґлії південний беріг Африки, належав теж до хоровитих і слабовитих дітей. В 16. році захворів на сухоти. З доручення лікарів вислали його до Африки, де його брат Герберт мав плянтації бавовни. Хоровитий Сесіль забрався з запалом до управи бавовни на фармі брата. Але фарма не була інтратна і зруйнувала Герберта.

Тоді Сесіль помандрував до нововідкритих діямантових піль, шукати там щастя. І щастя дійсно усміхнулося до хоровитого, але смілтвого й сильного духом молодця. Внедовзі Сесіль став власником одного з найбагатших діямантових піль. Спекулянт і політик зумів здобути край для Анґлії.

Помер у 52. році життя, осягнувши мрії хорої дитини, що хотіла вславитися чимось надзвичайним. Сесіль Родес, умираючи, бачив британський прапор, що повівав над великими просторами, що пізніше в його честь названо південною і північною Родезією.

Лорд Сновден.

Відомий анґлійський соціяліст, **Филип Сновден** теж спричинив чимало клопотів своїм пролетарським батькам. Як молодий хлопець попав він під колеса машини, які з нього вчинили каліку. Потім дуже довго лежав, нерухомо прикований до ліжка, а як встав, то ходив на кулях. Коли врешті здоровля дозволило йому занятися суспільними справами, став членом соціялістичної партії, і був міністром у кабінеті МекДоналда. За його політичні заслуги анґлійський король іменував його лордом. Був це одинокий лорд Анґлії, якого на засідання палати лордів привозили на візку.

Політики, мистці, фільософи і музики.

Реймонд Пуанкаре, як дитина дуже хворів на жолудок. І пізніше ці терпіння не минули його. Та хоровита „дитина" була вже в 33. році свого життя міністром.

Одна з найбільших постатей анґлійської політики **Піт був** хорою, нещасною дитиною, як теж і великий **Мацціні,** творець незалежности Італії.

Обовязково удержати дитину при житті — дав людськости багато цінних людей, багато ґеніїв. Одним з таких був італійський мистець **Мікель Анджельо Буонаротті,** який був незвичайно хорою дитиною. Такимже був у дитинстві **Кант,** найбільший німецький фільософ, **Бальзак,** голосний французький письменник, **Бетовен,** один з найбільших німецьких музиків.

Останній еспанський король.

В травні 1886. року народився здетронізований сьогодні еспанський король **Альфонс XIII.** З днем своїх народин він був уже королем, бо його батько помер у листопаді 1885. р.

Дитячі літа короля Еспанії були дуже тяжкі. Матір робила все можливе, щоб тільки слабовите і хоровите немовля вдержати при житті, а опісля якось виховати ту хору дитину. З великими трудноцами боролася королівська мати, щоб свого сина, малого короля Еспанії, який любив самоту, мабуть тому, що був постійно хорий, змусити до забав, до фізичних вправ, до їдження, що було для хоровитого Альфонса найбільшими тортурами.

Як хорий—молоденький король дуже рідко сміявся, дуже рідко пустував. Але одного разу підчас бенкету на королівському дворі 10-літній король голосно розсміявся перед обличчям китайського посла, що дуже дивачно виглядав. Ніхто з гостей тоді не сміявся з виїмком — королівської матери, щасливої гумором своєї дитини.

Одиноким обовязком молодого короля, про що йому всі говорили, було — вдержатися при житті. Тому обовязкові було все підпорядковане. Король вдержався при житті і нині він є одним із найбільших приклонників спорту, що його так не любив у молодості.

Пригода, як бачимо, винагороджує кривду, а духова сила вирівнує фузичну слабість.

(„Новий Час").

ПРОТОКОЛ

З РІЧНИХ НАРАД ВИКОННОГО КОМІТЕТУ ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

Наради відбулися в суботу, 26-го жовтня 1935 р., в Джерзі Сіті, в домі під ч. 83 вул. Ґренд.

(4)

ВІДПОВІДЬ:

Численні досліди над визвольною боротьбою українського народу доводять, що партійно-соціялістичні уґрупування не надавали відповідного значіння творенню орґанізованої військової сили для захисту України. Скажімь більше: Вони намагалися прищіпити у військові лави свої партійні соціялістичні програми, які змагали до порозуміння з московськими соціялістами й комуністами. З другого боку, переважаюча скількість старшин і козацтва змагала створити свою Українську Армію і рішучу боротьбу в її лавах проти наших ворогів: білих і червоних москалів і ляхів.

Яскравим представником першої течії був п. Кедровський, член соц.-рев. партії, що користуючись партійним білетом, мав ріжнородні військово-адміністраційні посади й доручення за кордоном. Висліди цих шкідливих впливів на нашу визвольну боротьбу тепер уже докладно висвітлені, й то в численних творах. Нам, що належали до другої катеґорії керовників бойовими акціями нашого Війська, приходилося боротись проти тих вузькопартійних соціялістичних отаманів та захищати бойову здатність нашого героїчного Війська. Це головна причина, що п. Кедровський іще й досі плюгавить кадрових старшин Української Армії, називаючи їх зрадниками, малоросами і т. п. У своїх довгих дописах він, не заперечуючи тих фактів, що були подані в „Свободі", намагається за всяку ціну опоганити не чини полк. Капустянського, а прищепити йому якісь зрадницькі наміри. З другого боку подає зовсім неправдиві факти. Возьмім кілька прикладів:

Полк. Капустянський ще в серпні 1917 р. один з перших старшин Ґенеральної Булави зголосився до Центральної Ради на службу в Українській Армії. Вона призначила його в І. Український Корпус, що тоді формувався на Поділлі. П. Кедровський не може заперечити цього факту, але він докоряє Капустянському, що він пізно вступив в Українську Армію. Треба зазначити, що переважна більшість старшин Ґенеральної Булави вступила в Українську Армію далеко пізніше від Капустянського й ми не маємо права ні підстав робити їм закиди, бож вони боролись у визвольній боротьбі. А закид п. Кедровського супроти нас зрозуміло відноситься ще в більшій мірі до решти старшин Ґен. Булави.

Полк. Капустянський був делеґований частинами І. Дивізії І. Українського Корпусу на III. Всеукраїнський Військовий Зїзд. І цього також не може заперечити автор допису. Одначе він наводить таку арґументацію.

„Те, що Капустянський був на третьому зїзді й був „вибраний командантом першого куріня" полку, що мав „охороняти українську революцію", ще нічого не значить, бо полковник ґенерального штабу Слівінський був навіть членом Всеукраїнського Ґенерального Комітету, вибраний на другому військовому зїзді, поки його не виключив комітет зі свойого складу за антиукраїнську працю. Той полковник Слівінський потім був начальником Ґен. Штабу у Скоропадського й виголосив знаменну промову, що вже настав час, коли офіцири російського ґенерального штабу, а в тому числі й старшина того штабу полковник Капустянський, мають змінити свою українську „бутафорію" на мундур „русскаво офіцера" й з Києва почати відбудову великої Росії".

Отже, чи має відповідати за полк. Слівінського Капустянський, що не тільки не був за гетьманування ґен. Скоропадського в Києві, коли то була проголошена Скоропадським і Слівінським федерація України з Москвою, і не пішов за ними, а навпаки: Директорія, а зокрема Семен Петлюра, особисто запросили Капустянського при кінці 1918 року на відповідальне становище начальника Оперативного Відділу. Отже... на городі бузина, а в Києві дядько!

Далі п. Кедровський зазначує, що в Києві були 18,000 старшин, що відмовились боронити Київ перед Муравйовом. Та в чому це відноситься до Капустянського? Він же вже три місяці тоді був у складі Української Армії і переводив рішучу боротьбу проти червоної московської навали, захопивши з двома полками Шепетівку, важливий вузол, що замикав большевицьким військам з фронту шляхи на Київ; розброїв 37. Витебський полк, що мав намір іти походом на Київ через Шепетівку; захопив штаб 11 армії в Староконстантинові (збольшевичений). Опісля Семен Петлюра назначив Капустянського начальником штабу цієї армії. У дальшому, на пропозицію Української Фронтової Ради Капустянський заняв становище начальника штабу південно-західнього фронту. Отже яке відношення може мати до тих 18,000 старшин у Києві Капустянський?

До речі скажемо таке: Товариш військового міністра п. Кедровський перед наступом большевиків Муравйова на Київ видав тим старшинам червоні українські посвідчення, а опісля 5,000 з них були розстріляні большевиками як українці.

Капустянський з наказу Центральної Ради, зокрема ґен. військового секретаря С. Петлюри, був назначений начальником І. Української Дивізії І. Корпусу. Цей Корпус відограв дуже важну ролю підчас цілого періоду першої війни червоної Москви з Центральною Радою, аж до захоплення з півночі Києва армією Муравйова. Два полки І. Дивізії, як уже вище згадано, захопили Шепетівку, Рівне і Староконстантинів у свої руки; Друга Дивізія І. Корпусу в районі Жмеринки роззброїла цілий Ґвардійський Корпус, що продирався на Київ (цей корпус складався з двох дивізій піхоти і двох дивізій кінноти). П. Кедровський називає цей Корпус „малоросійським" і зневажає цілий його бойовий склад, надто старшин, та обвинувачує Капустянського, чому то він зайняв становище в цьому — як довели його бойові чини — добре зорґанізованому і національно свідомому бойовому Корпусі?

Для характеристики високого національно-фахового складу цього Корпусу наведу одну траґічну подію: Начальником І. Української Дивізії (себто моєї) був щирий українець ґенерал Ґандзюк. Опісля він приняв керування І. Корпусом від ґен. Скоропадського і керував обороною підступів на Київ з півдня. Як відомо, після 10-денніх боїв з московськими відділами Муравйова Київ залишено і Центральна Рада відійшла на Житомир. Одначе військове міністерство, що саме тоді складалося з есерів (Жуковський, Кедровський і інші) не повідомило ні наших людей у Києві про свій відворот, ні Штаб І. Корпусу. Ґен. Гандзюк з начальником свойого штабу, ґен. Софроновом, виїхав автом у Київ по зарядження від вищого командування. Його захопили большевики в Києві. Муравйов пропонував їм дуже високе відзначення в червоній армії, одначе вони рішучо й з огидою відмовлялися іти на большевицьку службу. Їх розстріляно. А п. Кедровський нарушує память цих українських героїв з метою нанести ганьбу Капустянському, цей самий Кедровський, що разом зо своїми партійними товаришами-есерами був причиною їхньої загибелі!

Не хочемо наводити дальших його підступних і неправдивих насвітлювань історичних фактів. Зазначимо тільки його неправдиво подані факти і твердження.

Пише п. Кедровський, що на Зїзді Старшин у Петрограді, що відбувся ще в початках революції, Капустянський, (що ще тоді не вступив був в Українську Армію) був делеґатом. На тому Зїзді — за словами п. Кедровського — нібито ухвалювано постанови з приводу українізації Українського Війська. Так, Капустянський був на тому Зїзді, був у президії, одначе навіть одного питання з приводу українізації Українського Війська там не піднощено. Можливо, що п. Кедровський переплутав факти. Бо був іще інший Зїзд тоді, в Могилеві, під проводом Денікіна, що як тоді так і до сьогодні засадничо ворожо ставиться до українства. Але Капустянський на тому зїзді не був.

П. Кедровський подає, що начальником Штабу І. Українського Корпусу, якого ґен. Скоропадський був командантом, був полковник Петін, що в дальшому відіграв визначну ролю в большевицькій армії. Фактично за моєї присутности в Корпусі його начальником Штабу був ґен. Софронів, про якого героїчну смерть вище згадано.

Автор допису пише, що нібито в 1919 р. в Штабі Дієвої Армії відбувалися якісь таємні наради. Це зовсім неправдиве, бо в той час Штаб Дієвої Армії на своїй офіційній нараді, про вислід якої повідомлено Гол. Отамана С. Петлюру, обмірковував ситуацію, а Капустянський висловив свій погляд, що творення спільного фронту з червоною Москвою буде шкідливе для нашої визвольної боротьби. Також зовсім неправдиво подає п. Кедровський, що нібито Капустянського за його зношення з червоною Москвою заарештовано. Зате правдою є, що відомий отаман Оскілко зробив авантуру, заарештував членів Уряду, між іншими й Капустянського, хотів скинути С. Петлюру з проводу в Уряді й передатись полякам. Коли Гол. Отаман офіційно поставив Оскілка поза законом, він утік до поляків, зруйнувавши т. зв. Північну Ґрупу, і цим дуже пошкодив нашим операціям. Цього Оскілка за зрадницьку політику на Волині опісля досягнула рука бойовика-месника.

(Далі буде).

В школі.

Тато до сина:

— Що ви нині брали в школі?

— В шкіру.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

КЛІФТОН ГАЙТС, ПА.

Для тих, що впали жертвою за українську державу.

Відколи українська громада в Кліфтон Гайтс почала гуртуватись при У. А. Г. К., то й від того часу маємо кращі виглядаи на працю на національнім полі.

Правда, що між нашими громадянами маємо ще одиниці, що не позбулися своїх старокраєвих рабських звичок і воюють по закутинах таки проти своїх інституцій і товариств та своїх чесних провідних людей. Одначе провід з тим не числиться, а намагається згорнути всіх громадян в одно нерозривне тіло української нації.

Вже маємо докази з нашої трилітньої праці й бачимо, як добре стоїть наш клюб навіть і матеріяльно. Крім того спільно працює з церковною громадою, як приходиться влаштовувати якусь імпрезу на якусь добру ціль. Таку імпрезу влаштувала церковна громада в У. А. Г. К. Була це вечеря, на яку запросили місцевого священика о. Е. Бартіша.

Церковний предсідник М. Дубінський привитав гостей дуже щиро й попросив українського ветерана на тостмайстра.

Звичайно, як то буває при вечері, тостмайстер покликував ріжних бесідників. Між ними був і о. Е. Бартіш. Між іншим сказав бесідник таке:

Вже минає 17 років, як український нарід виконав заповіди своїх учителів. Цю заповідь виконали молоді ученики, виховані під звуком гармат світової війни. Вони то зчеркнули московські і австрійські кордони та проголосили на українських землях незалежну українську державу. Наш нарід, деб він не знаходився, повинен на це памятати й своїм дітям передавати про ті історичні великі події та про подвиги нащих Українських Січових Стрільців. Вони жертвували свій молодий вік, красу, зір, слух, мову, тіло і душу, з любови для свого народу.

Оті У. С. С. це ті, які витворили нову силу, нового духа, з якого зродилася славна Українська Армія, з якого родяться і нові борці. І тому ми не можемо забути за тих калік, що осталися живими свідками величних днів.

На цю ціль зібрано в церкві $5.70.

Жертвували: У. А. Г. Клюб $5; Українське Жіноче Товариство, що є зорґанізоване при У. А. Г. К. жертвувало $5. Поодинокі громадяни зложили: Ґ. Муха $1.50; по $1: о. Е. Бартіш, Т. Федусь, М. Сеньків, Т. Хадай, В. Гарасим. І. Ценкій, Й. Корнік і І. Шульц; по 50 ц.: К. Ярушівна, Ф. Русик, І. Федірко і Д. Ґораль; по 25 ц.: Т. Ґавалюк, М. Барицький і М. Мадзік. — Разом зібрано $27.20 і переслано на інвалідів через Обєднання.

Теодор Федусь.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Коляда на народні цілі.

Як попередніх років, так і цього року Центральний Комітет Українських Національних Орґанізацій, відчуваючи потребу помочі рідному краєві, зарядив коляду, щоб допомогти рідній школі та визвольній боротьбі. Колядували члени 65 від. ОДВУ під проводом п. Володимира Букати та старших членів відділу.

Жертвували: Роман Слободян $4; по $2: Константин Пілат, Василь Кардаш, Іван Олексин; по $1.50: о. Йосиф Чаплинський, Тома Горін; по $1: Г. Романишин, К. Качуряк, М. Сухорський, І. Кругляк, І. Френкевич, В. Ґреґа, І. Галущак, Ю. Ґвіздь, М. Крайц, Т. Луняк, С. Каша, М. Фецула (стар.), С. Лаґунський, М. Гринішак, Софія Кузьмінська, М. Безкоровайний, І. Ґенеґа, С. Олесик, П. Сташко, Ксеня Лиса, М. Ґенеґа, Анна Коритко, І. Пілат, Т. Нідух, М. Могила, І. Клок, С. Задорецький, Г. Кінащук, С. Фуртас, М. Романович, А. Полянський, М. Ґалінович, А. Огар, Г. Могила, М. Гарасимчук, Параня Ільків, А. Фортуна, Н. Баґіш, О. Федірко, І. Кізенюк, С. Яцків, В. Сас, М. Старанка, М. Бохна, Г. Закорчений, Й. Борбеляк, Л. Малафій, Т. Рабець, Ф. Кобрин, Марія Ґерета, С. Мошла; по 50 ц.: О. Мамчак, Н. Богдан, К. Возняк, С. Сомницький, Я. Лещак, Т. Чечіль, І. Фешкин, Й. Марунчак, Агафія Гандович, Анна Сушко, М. Костишин, І. Рой, І. Воробель, Жилка, Н. Коцай, Г. Смолин, М. Музика, В. Грабінський, І. Андроско, Ю. Роджиняк, С. Корнас, І. Світич. Решта дрібними. Разом $75.20, які вислано до краю через Обєднання, призначуючи по половині на Рідну Школу і на визвольну боротьбу.

Іван Клок.

—o—

БЕЙОН, Н. ДЖ.

Замісць вінка на могилу.

Хор „Боян" з Бейон, Н. Дж., переслав до Обєднання $5 на Рідну Школу замісць вінка на могилу бл. п. Андрія Ґели.

В гостині.

— Чи ви, пані, граєте на фортепяні на чотири руки?

— Або я малпа?...

ТАРЗАН І ОГНЕННІ БОГИ. (103)

Як божевільний Ніярх закрався поза Тарзана, щоб його вбити, серед баалітів запанувала нагла тиша. Це відразу збудило підозріння Тарзана. Його ніздрі задрожали, потім роздулися, і він почув, що до нього зближався хтось з тубильців.

Ніярх підняв ніж. Тарзан обернувся. У дикім страху найстарший священик ударив ножем. Тарзан схопив його за руку та викрутив ніж з руки. Потім схопив священика, що зачав кричати, та підняв його високо над собою над головою. Тепер він звернувся до Вогненного Стовпа.

„Тепер", — кричав Тарзан, „ви дізнаетеся, як смакує стовп і смерть на ньому! Я кину тебе на Вогненний Стовп!" Лейді Бет переклала Тарзанові слова. Ніярх просився: „Змилосердися надімною, Іскандре! Над своїм вірним слугою! Я вірую в тебе!"

Тарзан відповів: „Я подарую тобі життя, якщо ти не будеш мені ставити ніяких перешкод!" Ніярх обіцяв це зробити. Але його хитрий ум усе ще укладав пляни, якби то знищити цього чужинця, що не давав йому правити в брутальний спосіб над його племенем.